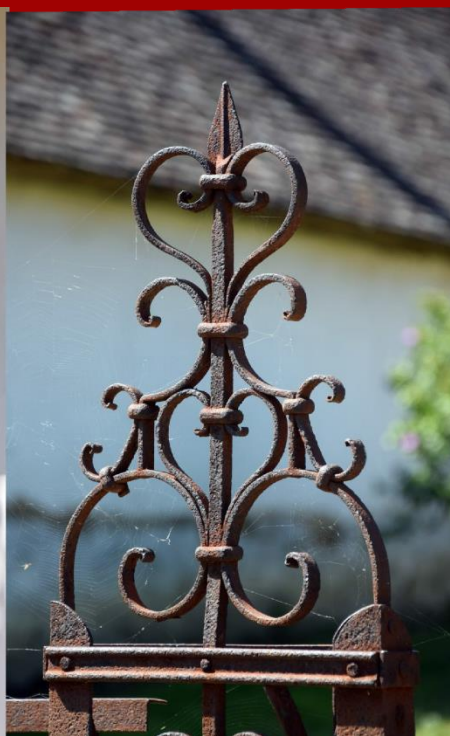

3

NAGYHAJMÁS ÉRTÉKLELTÁR

2017-2022.

TARTALOMJEGYZÉK

Nagyhajmás település fejlődésének történeti leírása

Tájtörténet, természet, táj, tájhasználat - településhálózat és településszerkezeti összefüggések

Településkép és utcaképek

Településszerkezet és területhasználat

Településkarakter: telekszerkezet és telekhasználat, beépítési mód és épülettípusok

Védettségek:

Nagyhajmás műemlékei (országos védettség)

Helyi védettségek

MELLÉKLETEK/ÉRTÉKLELTÁR

Helyi védett épületek, utcaképek területek

Nagyhajmás létezése óta kultúrákkal gazdag népvándorlásoknak otthont adó környezet.

Első adat szerint Szent István idején a Szent-Magócs nemzetség tulajdona. A települést először Hagmas néven Károly Róbert uralkodása alatt keletkezett oklevél említi. Nevét a környéken nagy mennyiségben található vadhajmáról kaphatta.

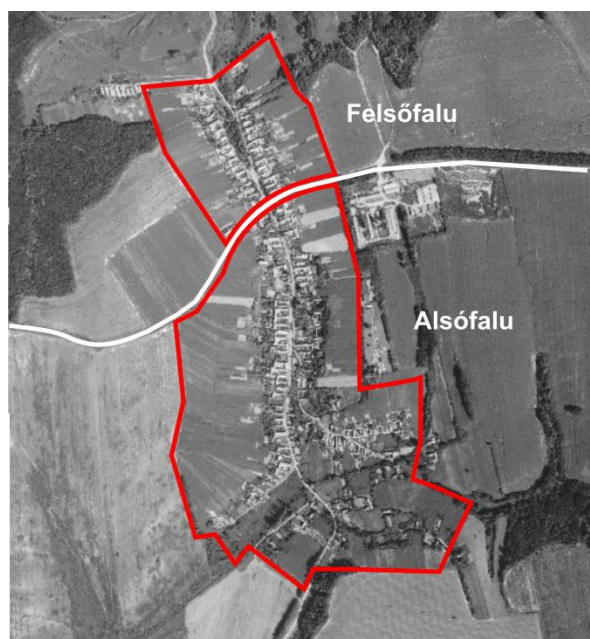
Az akkor - a középkorban - még Tolna megyéhez tartozó falu tulajdonosai részben az Anyavári birtokosok, részben a görgyéni kolostor voltak. Az akkori falu magyar lakossága a török hódoltság ideje alatt teljesen kicserélődött.

A XVII. század végén lakói rácok voltak- az 1695-ös országos összeírásban valószínű ezért Ráchajmás néven vették számba. 1720 körül jelent meg újra a faluban a magyar lakosság, hivatalosan ettől az időtől tartozik Baranya vármegyéhez. Később római katolikus horvátok, majd evangélikus németek kezdtek itt letelepedni és a XIX. század második felére a lakosság mintegy 75%-a német, a fennmaradó 25% magyar illetve horvát nemzetiségi volt.

A XVIII-XIX. században, Hajmás a környék leggyorsabban fejlődő települései közé tartozott.

1930 körül a falu lélekszáma az egyik legmagasabb 1330 fő volt. Ebben az időben a településen vendéglő, bolt a vízfolyások mentén 5 vízimalom (Bittner/Roth malom, Cigány/Rózsa/Virágos malom, Fritz/Tamás malom, Loch/Mozolányi/Ritz malom, Topp/Schober malom) és több út menti csárda – mint Górécsárda, Györgyi csárda, Kátyolicsárda - működött és számos iparos dolgozott és élt. (sajnos ezen épületekből egy sem maradt fenn.) Az itt élők szívesen foglalkoztak állattenyésztéssel és földműveléssel, utóbbi minőségét jelzi, hogy a falu pecsétjére – német módra megkarózott – szőlőtőkét is véstek.

Az impozáns zártudvaros tornácos parasztházak kifejezett jólétről árulkodnak, azonban a II. világháború és az azt követő kitelepítések megtizedelték a lakosságot és a lélekszámban majd a negyedére fogyatkozott és a nemzetiségi összetétele is 75% magyar, 25% német arányra változott.

A település ma is értékes utcaszerkezetének alapja már az első katonai felmérésen kirajzolódik. Az Alsó és Felsőfalu tagolódás a beépítésében is jó megkülönböztethető. Az átmenő úttól északra található főleg svábok lakta dombháton kis előkertes, közel azonos telekszélességű rendezett, míg a völgyi részen, a nyugati oldalon a Felsőfaluhoz hasonló, de keleten a fakadó vizeket követő párhuzamos nagy előkertes, utcás szerkezet a jellemző.

A belterületi vízfolyások rendezésével a XIX. századra már a mai településszerkezet rögzült és változatlan formában tetten érhető, ellenben az épületek száma, állagromlás miatt folyamatosan csökken.

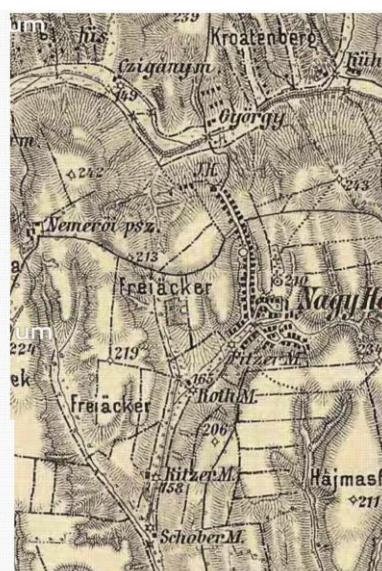
Az I. katonai felmérés (1700-as évek) térképén jól látszik, hogy a település abban az időben egyutcás falu volt, ami egy központi vízfolyás két oldalára szerveződött két út kereszteződésénél. A falu déli részén jól látszik a mai is jellemző széles utcasáv. A faluközpontban zömében kőházak álltak a hozzájuk tartozó kertekkel. Templom ebben az időben a jelenlegi temetődombon állt, a mai római katolikus templom helyén. A falu temetője ebben az időben is itt állt.

I. katonai felmérés (1763-1787)

II. katonai felmérés (1806-1869)

III. katonai felmérés (1869-1887)

A patak erejének hasznosításáról árulkodnak a vízimalmok, összesen kettő malom látszik a térképen, körülöttük a hozzá tartozó épületekkel. A falu nyugati és ÉK-i határában alakítottak ki gyümölcsöst, mely a lakóházakhoz tartozó kertek, mellett legelők, rétek voltak. A pataktól északra elhelyezkedő területen az erdők kisebb területet borítottak, mint napjainkban, több volt a rétek-legelők aránya, és egy nagyobb kiterjedésű szőlőterületet műveltek a dombokon.

A közlekedés feltételei biztosítottak voltak, Mágocs felől egy K-Ny irányú út, Bikal felől pedig egy É-D irányú út haladt át a településen. A környező települések között sok földút szabdalta a tájat, a patakon több ponton lehetett átkelni épített hidakon.

A 19. század közepére a lakott terület kis mértékben nőtt, az egyutcás szerkezet déli irányban kibővült a ma is meglévő kanyargós utcákkal tarkított déli településrészrel. A temetődomb a templommal ezen a térképen is a jelenlegi helyén látható.

A tájhasználatot továbbra is meghatározta a vízfolyások jelenléte, bővült a vízimalmok száma a településtől déli irányban egészen Bikalig. A vízfolyásokat helyenként ártéri mocsaras sávok kísérik. Az északi gyümölcsös területet ebben az időben is művelték. Tőle északra a mai erdők elődei borították a változatos tájat.

A déli területeken rétek, legelők voltak.

Nagyobb átmenő forgalomra utal, hogy a Méhész-patak mentén két csárda is állt. A Nemerő pusztai állattartó telephely alapjai pedig már ebben az időben látszóttak.

A XIX. század végére a településen jelentős változás nem történt. A malmok jelentősége megmaradt, újak is települtek a Méhész-patak mentén. A déli külterületeken egyre inkább teret hódított a szántóföldi művelés, az északi gyümölcsös területe pedig csökkent.

TELEPÜLÉSKÉP ÉS UTCAKÉPEK

A település képét a falusi lakóterületek morfológiája határozza meg. Utcaképét, térarányait a mindenkor adottságok alakították ki. A jellemzően fésűs – zártudvaros - beépítés, az azonos épületmagasságok, az általában utcára merőleges nyeregtetős kialakítás rendezett utcaképet eredményez.

Ma már csak néhány még részben épségben maradt épület sejteti, hogy a településen végig futó patak egykor jól működő malmok egész sorát hajtotta. Egyes források szerint 17 malom volt a faluban.

A falvak népi építészeti kultúrája a XVIII. sz. közepéig csak igen kis mértékben változtak, Eddigre alkul ki a települések rendje, a porták beépítésének hagyományos formája, továbbá a lakó és gazdasági épületek ma még látható típusai.

A XVIII-XIX: sz. ezen időszakában a falu olyan főként 2 osztatú házakból állt, amelyeknek füstelvezetése, még nem volt megoldva, és ahol a családi élet lényegében egyetlen helységben zajlott. A lakóépületek ezen része magukba foglalta a gazdasági funkciót is.

A lakóházak zöme a XVIII. sz. végéig, többségükben gerenda vázas szerkezettel készültek, amelyek közül Nagyhajmáson nem maradt meg egy sem.

A XIX. sz. második felében még uralkodó a 2-3 osztatú lakóház, de ekkor többségében már a középen elhelyezkedő bejárattal szemben levő konyha felett szabadkémény található – alatta kemence - amely a másik két helység füstelvezetését is megoldotta. A lakóházak szinte kizárólag nyeregtetővel készültek.

A lakóház korszerűsítésére általában csak ezután került sor, amelynek során nagyságát, tagolódását, díszítését sok esetben a reális igényeken túl jelentkező reprezentációs törekvés határozta meg. (tisztaszoba, oldaltornác, hátsókonyha, füstölő, díszes kútház stb.)

A XIX. század végén a korábbi lakóépületek mellett a külterületi állattartás csökkenésével legtöbbször nagyméretű, akkor korszerű anyagokkal és szerkezetekkel épített gazdasági épületek /pajta, istálló, fészer, szín, kamra/ születtek, s ezzel kezdődik a község népi építészetének döntő átalakulása, amely a XX. század elején zárul.

Az épületek anyagát akkor már többnyire a téglagyárak biztosították, de részben sokszorosított termék volt az épületek homlokzatán megjelenő gipsz vagy kerámia épületdíz, megmunkált kovácsolt vagy öntött vas kerítéselem, amelynek készítésére városi iparosok specializálódtak. Közvetítésükkel jelentek meg a házakon a különböző építészeti stílusok népi ízléssel átalakított változatai.

Természetesen a polgárosodás velejárójaként az utcára merőleges, oromfalas oldaltornácos lakóház típus mellett – csekély számban - a XIX század végén, XX. század első harmadában az utcával párhuzamos tömegű cserépfedéses, díszes homlokzatú épületek, épületszárnyak is megjelentek a Nagyhajmáson ellenben az átépülés ellenére is megmaradt az utca harmonikus egysége.

A falu településszerkezetét elsősorban a domborzati adottságai határozták meg.

Az É-D-i kiterjedésű település igazgatási területét tekintve, felső harmadában egy mély fekvésű vonallal – Méhész-patak völgyével - megosztott. A szépen kirajzolódó K-Ny-i irányú völgyet követő déli, legsíkabb területen alakult ki a lakott településrész, mely déli irányba folyamatosan lejt és csatlakozik a déli mellékvölgyekhez.

Nagyhajmás legjelentősebb forgalmi útja a vízvásztón vezetett Mágocs-Mekényes összekötő út amely K-NY-i irányban szeli keresztül az igazgatási területét. Erről az útról közvetlen ágaznak le a falu lakóutcai.

A településszerkezet sajátossága a máig változatlan formában megőrzött két irányban leágazó úti falu szerkezet ami dél felé a völgybe, majd a dombok közé futva ágazik szét igazodva a terepviszonyokhoz halmazos jellegű hálózatot alkotva. A jellegzetes dombvidéki település meghatározó elemei, a - domborzatilag is – kiemelkedő, temetődombokon álló templomai.

TELEPÜLÉSKARAKTER: TELEKSZERKEZET ÉS TELEKHASZNÁLAT, BEÉPÍTÉSI MÓD ÉS ÉPÜLETTÍPUSOK

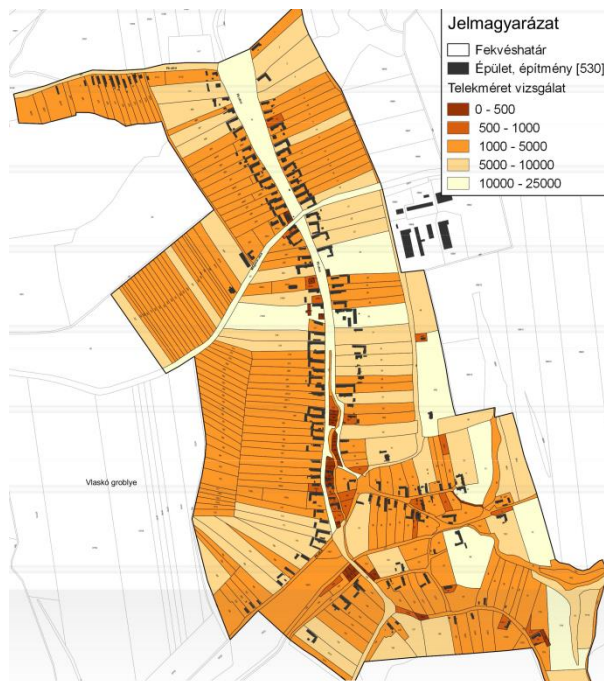
Nagyhajmás egykoron egyutcsás településszerkezetének fejlődése nagyjából 2 szakaszra tagolódik. Először a lankásabb kitettségű, domborzat által meghatározott völgyi térség szalagtelkes struktúrája jelent meg, majd a már lejtősebb területekre felkúszó kisebb telekméretű, halmazos telekszerkezetű de változatlanul fésűs beépítésű lakóterületek, teszik ki a mai települési térséget.

Az utcaszerkezet a morfológiai adottságokat követi, amelyet a település D-i részén a hajmási-árok völgyében végigfutó vízfolyás jelentősen befolyásolt.

A település épületei a térségre jellemző építészeti kultúra formajegyeit hordozzák. A településen a hagyományos telekszerkezet, beépítési mód és részben 18-19. századi épületállomány maradt fenn.

A hosszú sokszor 200 m-es szalagtelek a lakás, állattartás, kert illetve mezőgazdálkodási területekre tagolódott.

A beépített területek telekméreteinek átlagos mérete több mint 3500 m². A település lakott területének telekalakulatai jellemzően 3-4000 m² –esek amely az egykori tipikus gazdálkodó falu – kert gazdálkodás, állattartás – alapja.

A község beépítési módját az előkert nélküli illetve kis előkertes fésűs beépítés, zárt udvaros – keresztcsűrös – telepítés jellemzi. (E beépítési mód legszebb példáit helyi védelemben részesítette az Önkormányzat.)

A Fő utca középső szakaszán a beépítés vonala 40-50 méterrel beljebb alakult ki, amelynek oka az utcaszakasz mélyebb fekvéséből adódó, fakadó vizek megjelenése az előkertben.

Az egyenes vonalú Fő utca mentén 20-40 méter szélességű és a domborzathoz igazodó –általában 150-200 m – mélységű telkek alakultak.

Az utca déli vége több irányba elágazik és követve a domborzati adottságokat, a beépítés és a telek struktúra is változatosabbá válik.

VÉDETTSÉGEK

1.6.1 Nagyhajmás műemlékei (országos védettség)

Nagyhajmás – OTÉK alapú - rendezési tervének készítésekor (2005) Örökségvédelmi hatástanulmány készült, mely meghatározta a település épített örökségének védett illetve védelemre javasolt elemeit, épületeit. A település helyi építési szabályzatában rögzítette a védett épületekre vonatkozó követelményeit és a műemléki védelem alatt álló illetve a helyi védelemre javasolt ingatlanokat.

Nagyhajmás területén műemlék illetve műemléki környezet nincs.

A római katolikus Nepomuki Szent János templom nyilvántartott műemléki érték.

megnevezése	cím	hrs.
Római Katolikus Templom	46 hrsz-ú út, temető	49/2
A késő klasszicista stílusú, katolikus templom mostani sekrestyéje – egykori temetőkápolna- feltehetően a XII. században épült, majd 1846-ban Nepomuki Szent János tiszteletére építették hozzá a templomot, és nyerte el mai formáját. A téglalap alaprajzú, központi tornyos, íves szentéllyel záródó templom épület homlokzata egyszerű vakolatsávokkal, széles kiülésű osztó illetve óraíves párkánnyal, félköríves záródású nyílásokkal tagolt.		
 		

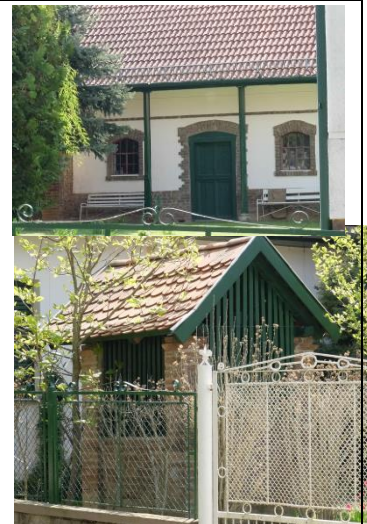
1	CÍM	HRSZ.	VÉDETTSÉG
	Fő utca 57.	267	HV
ÉPÜLET/ÉPÍTMÉNY FAJTA		Lakóépület	
LEÍRÁS			
A település polgárosodásának idején, a XIX.-XX. század fordulója táján épült, utcával párhuzamos tömegű, eklektikus homlokzat díszítésű, szimmetrikus nyíláselrendezésű hajlított ház.			
VÉDETT ÉPÍTÉSZETI ELEMEEK			
Épület tömege, utcai és oldalhomlokzat homlokzatzídszei és nyílaskiosztása.			
KORREKCIÓS JAVASLAT			
A lábazat vizesedésének megoldása, a homlokzat egységes – színkiemelés nélküli – színezése, a nyílások rejtett redőnytokos árnyékolása javasolt.			

2	CÍM	HRSZ.	VÉDETTSÉG
	Fő utca 56.	266	HV
ÉPÜLET/ÉPÍTMÉNY FAJTA		Lakó- és gazdasági épület	
LEÍRÁS			
A múlt század elején készült, zártudvaros porta, hagyományos hosszanti elrendezéssel, eredeti részletképzésű, mellvédés, esztergált faoszlopos oldaltornáccal.			
VÉDETT ÉPÍTÉSZETI ELEMEEK			
Épületek tömege, utcai homlokzat építészeti díszítése, építészeti nyílásrendje, tornácos rendje, tornácoszlopai.			
KORREKCIÓS JAVASLAT			
Az utcai homlokzat 2+1nyílásrendjének visszaállítása javasolt.			

3	CÍM	HRSZ.	VÉDETTSÉG
	Fő utca 51.	261	HV
ÉPÜLET/ÉPÍTMÉNY FAJTA		Lakó- és gazdasági épület	
LEÍRÁS			
A múlt század első felében készült eredeti beépítésű és részleteképzésű szépen felújított zártudvaros porta, téglakeretes átforduló tömegű pajta istállóval, kútházzal, helyi építészeti értéként védendő.			
VÉDETT ÉPÍTÉSZETI ELEMEEK			
Épületek tömege, nyílásrendje, tornácos rendje, tornácoszlopai.			
KORREKCIÓS JAVASLAT			

4	CÍM	HRSZ.	VÉDETTSÉG
	Fő utca	19	HV
ÉPÜLET/ÉPÍTMÉNY FAJTA		Mérlegház	
LEÍRÁS			
A település gazdasági életének ma is látható, ritka épített emléke, a kisméretű nyerstégla falazatú, íves nyílásokkal tagolt mérlegház.			
VÉDETT ÉPÍTÉSZETI ELEMEEK			
Épület tömege és nyíláskiosztása, téglarchitektúrás homlokzatai.			
KORREKCIÓS JAVASLAT			

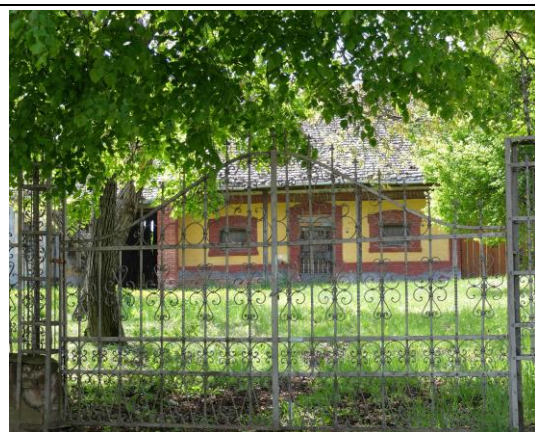
5	CÍM	HRSZ.	VÉDETTSÉG
	Fő utca 94	17	HV
ÉPÜLET/ÉPÍTMÉNY FAJTA		Tájház	
LEÍRÁS			
A településre jellemző, zárt udvaros beépítésű porta hagyományos kifutó, esztergált faoszlopos oldaltornáca, homlokzati arányai, nyílaskiosztása, átforduló istálló és pajta épülete, göréja illetve kútháza település és gazdálkodástörténeti emlék.			
VÉDETT ÉPÍTÉSZETI ELEMEEK			
Beépítése, épületek tömege és nyílaskiosztása, tornácos rendje, tornácoszlopai, homlokzatainak díszítése.			
KORREKCIÓS JAVASLAT			

6	CÍM	HRSZ.	VÉDETTSÉG
	Fő utca	19	HV
ÉPÜLET/ÉPÍTMÉNY FAJTA		Kőfeszület	
LEÍRÁS			
Finoman megmunkált posztamens és kőfeszület, településtörténeti emlék.			
VÉDETT ÉPÍTÉSZETI ELEMEEK			
A feszület tömege és részletei.			

7	CÍM	HRSZ.	VÉDETTSÉG
	Fő utca 41.	225	HV
ÉPÜLET/ÉPÍTMÉNY FAJTA		Lakó- és gazdasági épület	
LEÍRÁS			
A XIX.-XX. század fordulójának gazdálkodási módjához igazodó zártudvaros beépítés. A hagyományos, hosszanti elrendezésű, nyeregvetős mellvédes, fa oszloptornácos lakó- valamint gazdasági épületek tömege, a megőrzött nyílásrend, a széles utcafronti kovácsoltvas kerítés védendő helyi építészeti érték.			
VÉDETT ÉPÍTÉSZETI ELEMEEK			
Beépítése, épületek tömege és nyílaskiosztása, részletei.			
KORREKCIÓS JAVASLAT			

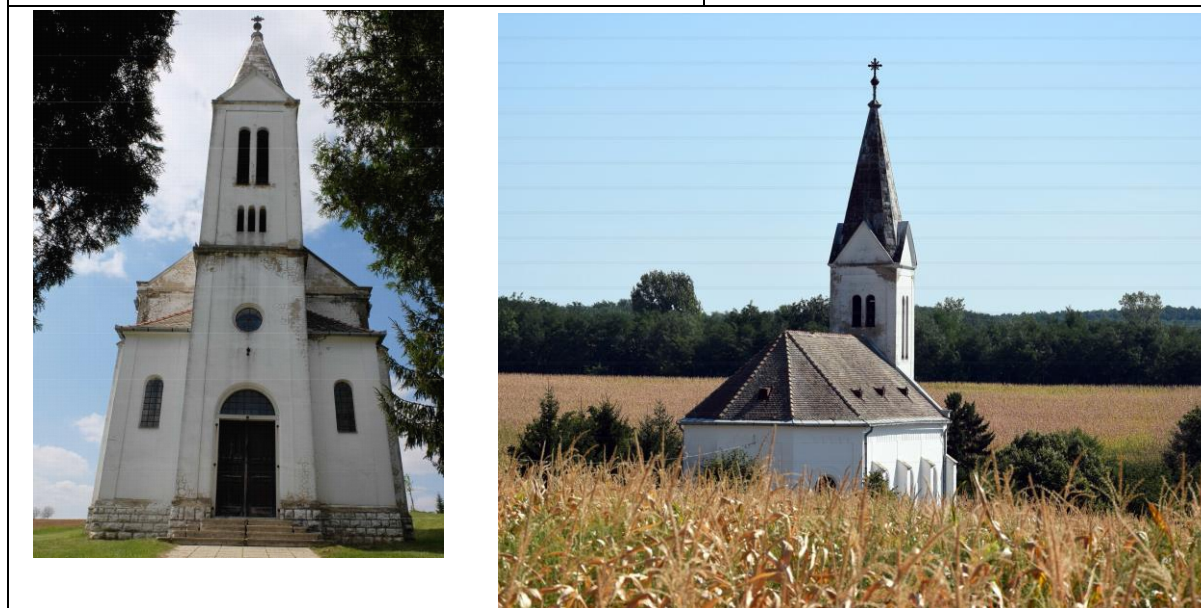
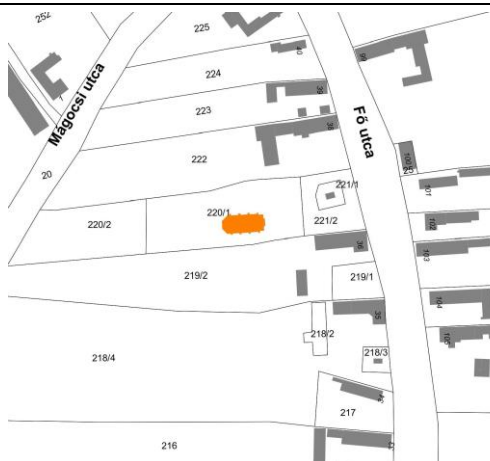
8	CÍM	HRSZ.	VÉDETTSÉG
	Fő utca 97.	22	HV
ÉPÜLET/ÉPÍTMÉNY FAJTA		Lakó- és gazdasági épület	
LEÍRÁS			
Zárt udvaros beépítésű, utcára merőleges nyeregtetővel fedett, oromfalas, mives asztalosmunkával készült vésett bejárati, esztergált fa oszlopos, kifutó oldaltornáca szintén oszloptornácos pajta-istállója, kútháza illetve kovácsoltvas kapus, tömör falazott nyerstégla kerítése települési és gazdálkodástörténeti emlék.			
VÉDETT ÉPÍTÉSZETI ELEMEEK			
Beépítése, épületek tömege és nyílaskiosztása, tornácos rendje, tornácoszlopai, építéskori nyílászárói.			
KORREKCIÓS JAVASLAT			
Javasolt az utcai homlokzat nyílásrendjének – két álló ablakos – visszaállítása, színi kiemelés nélküli egységes színezése.			

9	CÍM	HRSZ.	VÉDETTSÉG
	Fő utca 38.	222	HV
ÉPÜLET/ÉPÍTMÉNY FAJTA		Gazdasági épület	
LEÍRÁS			
A telken lévő épületek részben átépítésre kerültek, ellenben az átforduló tömegű, épségben maradt pajta téglarchitektúrárs díszítése, jó tömegaránya továbbra is védendő nép építészeti emlék.			
VÉDETT ÉPÍTÉSZETI ELEMEEK			
Épület tömege és nyílaskiosztása, téglarchitektúrárs homlokzat részletei.			
KORREKCIÓS JAVASLAT			

10	CÍM	HRSZ.	VÉDETTSÉG
	Fő utca 37.	220/1	HV
ÉPÜLET/ÉPÍTMÉNY FAJTA		Evangélikus templom	
LEÍRÁS			
A múlt század első felében épült, jó elhelyezésű klasszikus szakrális épület. Az egyszerű, szép belsővel rendelkező templom éke a még ma is jól működő Angster orgona.			
VÉDETT ÉPÍTÉSZETI ELEMEEK			
Tömege, nyílaskiosztása és részletei.			
KORREKCIÓS JAVASLAT			

11	CÍM	HRSZ.	VÉDETTSÉG
	Fő utca 35.	218/4	HV
ÉPÜLET/ÉPÍTMÉNY FAJTA		Önkormányzati Hivatal	
LEÍRÁS			
Az utcafronton beforduló hajlított ház kialakulásának egyik szép, eredeti részleteket őrző példája a község háza. Udvari épülettömeget végigkísérő esztergált oszlopos tornáca, szín és anyaghasználata, homlokzati nyíláskiosztása, udvari részletei a hagyományokat figyelembe véve alakították.			
VÉDETT ÉPÍTÉSZETI ELEMEEK			
Tömege és nyíláskiosztása, részletei.			
KORREKCIÓS JAVASLAT			
Szépen felújított, jól karbantartott épület és környezet.			

12	CÍM	HRSZ.	VÉDETTSÉG
	Fő utca 33.	216	HV
ÉPÜLET/ÉPÍTMÉNY FAJTA		Lakó- és gazdasági épület	
LEÍRÁS			
A hagyományos fésűs beépítésű, a telek teljes szélességében átforduló gazdasági épület tömegű utcatorony egy ritka eleme. Az átalakított utcai ellenben eredeti oldalhomlokzatú hosszúház tornáca – a településre kevésbé jellemző módon – téglapilléren kialakított.			
VÉDETT ÉPÍTÉSZETI ELEMEEK			
Beépítés, tömegek és építéskori nyíláskiosztás, tornácos rendje homlokzati díszítések.			
KORREKCIÓS JAVASLAT			
Az utcai homlokzat nyílásrendjének visszaállítása, az épülettel harmonizáló kerítés kialakítása javasolt.			

13	CÍM	HRSZ.	VÉDETTSÉG
	Fő utca 112.	37	HV
ÉPÜLET/ÉPÍTMÉNY FAJTA		Lakó- és gazdasági épület	
LEÍRÁS			
Fésűs beépítési módú, utcára merőleges nyeregtetős, oromfalas, esztergált fa oszlopos, mellvédes oldaltornácos lakóépület, igényes famunkával készült fióktetővel fedett tornác kiugróval.			
VÉDETT ÉPÍTÉSZETI ELEMEEK			
Tömege nyílaskiosztása, tornácos rendje, tornácoszlopai, kódissállítás, homlokzati díszek.			
KORREKCIÓS JAVASLAT			

14	CÍM	HRSZ.	VÉDETTSÉG
	Fő utca 24.	199	HV
ÉPÜLET/ÉPÍTMÉNY FAJTA		Lakó- és gazdasági épület	
LEÍRÁS			
Az un. „fésűs” beépítéshez igazodó egykori nagygazda porta nyeregtetős, oromfalas esztergált fa oszloptornácos tömege, hagyományos nyílásrendet őrző homlokzatai és nyílászárói, vakolatdíszei, tagozatai védendő helyi értéke képviselnek.			
VÉDETT ÉPÍTÉSZETI ELEMEEK			
Tömege, tornácos rendje, építéskori nyílaskiosztása, tornácoszlopai, homlokzati díszei.			
KORREKCIÓS JAVASLAT			
Szépen felújított, karbantartott épület és környezet.			

15	CÍM	HRSZ.	VÉDETTSÉG
	Fő utca 15.	179/4	HV
ÉPÜLET/ÉPÍTMÉNY FAJTA		Lakó- és gazdasági épület	
LEÍRÁS			
A településen jelentős számban található zártudvar jellegű porta. A hosszanti elrendezésű, nyeregtetős, oromfalas magas kőlabazatos lakóépület esztergált faoszlop tornácos, fióktetővel bővített tömege, hagyományos nyílásrendje eredeti részletei település és gazdálkodástörténeti érték.			
VÉDETT ÉPÍTÉSZETI ELEMEEK			
Tömege, tornácos rendje, építéskori nyílaskiosztása, a kódissállítás, a homlokzati díszek.			
KORREKCIÓS JAVASLAT			

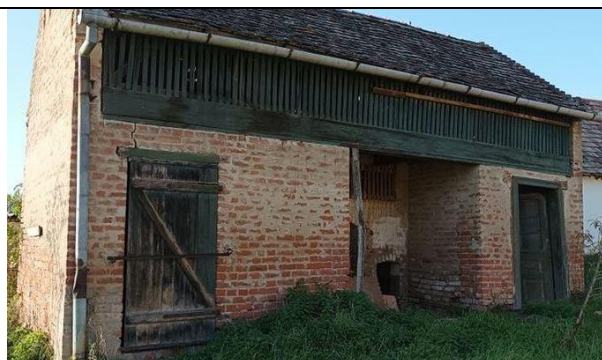
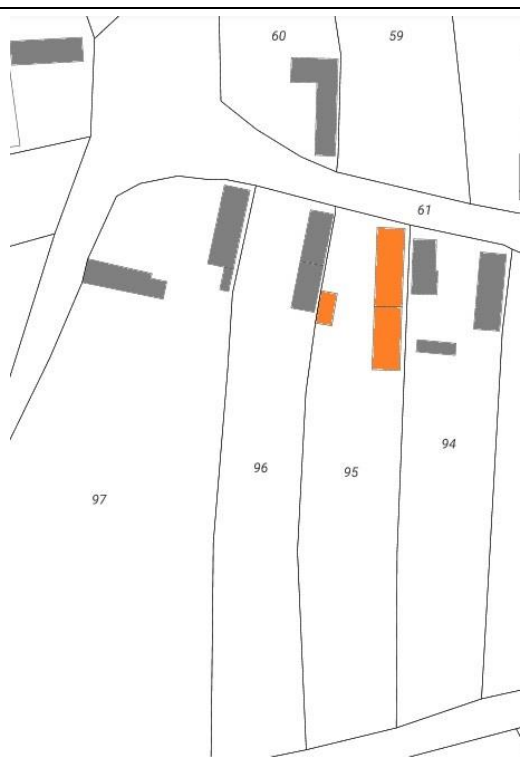
16	CÍM	HRSZ.	VÉDETTSÉG
	Fő utca 136.	66	HV
ÉPÜLET/ÉPÍTMÉNY FAJTA		Lakó- és gazdasági épület	
LEÍRÁS			
A terepviszonyokhoz igazodó, szabálytalan formájú telken is a helyben szokásos módon telepített porta. A hosszanti nyeregtetős, oromfalas, faragott faoszlopos oldaltornácos főépület és átforduló gazdasági épület hagyományos nyílásrendje, részletei népi építészeti érték.			
VÉDETT ÉPÍTÉSZETI ELEMEEK			
Tömege és nyílaskiosztása, tornácos rendje, részletei.			
KORREKCIÓS JAVASLAT			
Szépen felújított épület.			

17	CÍM	HRSZ.	VÉDETTSÉG	
	Fő utca 160.	88	HV	
ÉPÜLET/ÉPÍTMÉNY FAJTA		Lakó- és gazdasági épület		
LEÍRÁS				
A polgárosodó falura jellemző, utcával párhuzamos egykor eklektikus jegyeket hordozó, városi mintákat követő vakolatdíszítésű, fa oszloptornácos lakóház és átforduló téglarchitektúrával formált gazdasági épület.				
VÉDETT ÉPÍTÉSZETI ELEMEEK				
Tömege, tornácos rendje, tornácoszlopai, nyílaskiosztása, téglarcitektúrárs részletei.				
KORREKCIÓS JAVASLAT				
Szépen felújított épület. Az utcai homlokzat, hosszanti vakolatsávjainak visszaállítása, világos színezése javasolt.				
				

18	CÍM	HRSZ.	VÉDETTSÉG	
	Fő utca 158.	84	HV	
ÉPÜLET/ÉPÍTMÉNY FAJTA		Lakóépület		
LEÍRÁS				
A település déli emelkedő részén, szórványszerűen megmaradt házak egyike. Az útra merőleges, nyeregtetővel fedett oromfalas, faoszlopos oldaltornácos, eredeti nyílaskiosztású, arányos tömegű lakóépület védendő érték.				
VÉDETT ÉPÍTÉSZETI ELEMEEK				
Tömege és nyílaskiosztása, tornácos rendjei.				
KORREKCIÓS JAVASLAT				
Szépen felújított épület. A kerítés épülettel harmonizáló kialakítása, festése javasolt.				
 				

19	CÍM	HRSZ.	VÉDETTSÉG
	Fő utca 145.	95	HV
ÉPÜLET/ÉPÍTMÉNY FAJTA		Lakóépület	
LEÍRÁS			
A Fő utca déli részén, megmaradt házak egyike. Az útra merőleges, nyeregtetővel fedett oromfalas, faoszlopos oldaltornácos, eredeti nyíláskiosztású, arányos tömegű lakóépület és gazdasági épület, valamint a Ny-I oldalhatáron különállóan épült gazdasági épület védendő érték.			
VÉDETT ÉPÍTÉSZETI ELEMEEK			
A lakó- és gazdasági épület tömege, nyílásrendje, tornácos rendje. A különálló gazdasági épület tömege, nyílásrendje.			
KORREKCIÓS JAVASLAT			
Az épületegyüttes felújítása sürgősen elvégzendő, különösen az utcafronton álló lakóépület van rossz állapotban. Teljeskörű felújítás és korszerűsítés szükséges, amelynek során törekedni kell az eredeti állapot helyreállítására, lehetőség szerint az épület korának megfelelő anyagok és megoldások alkalmazásával. Különösen fontos a lakóépület talajnedvesség elleni védelme, a csapadékvíz károkozásmentes elvezetése az épületek környezetéből.			

20	CÍM	HRSZ.	VÉDETTSÉG	ÉPÜLET/ÉPÍTMÉNY FAJTA
	Fő utca 29-33.	208, 212-216	U	Lakóépületek
21	Fő utca 17-23.	181,182,186-188,192-194	U	Lakóépületek
22	Fő utca 8-13.	168-171, 174	U	Lakóépületek

LEÍRÁS

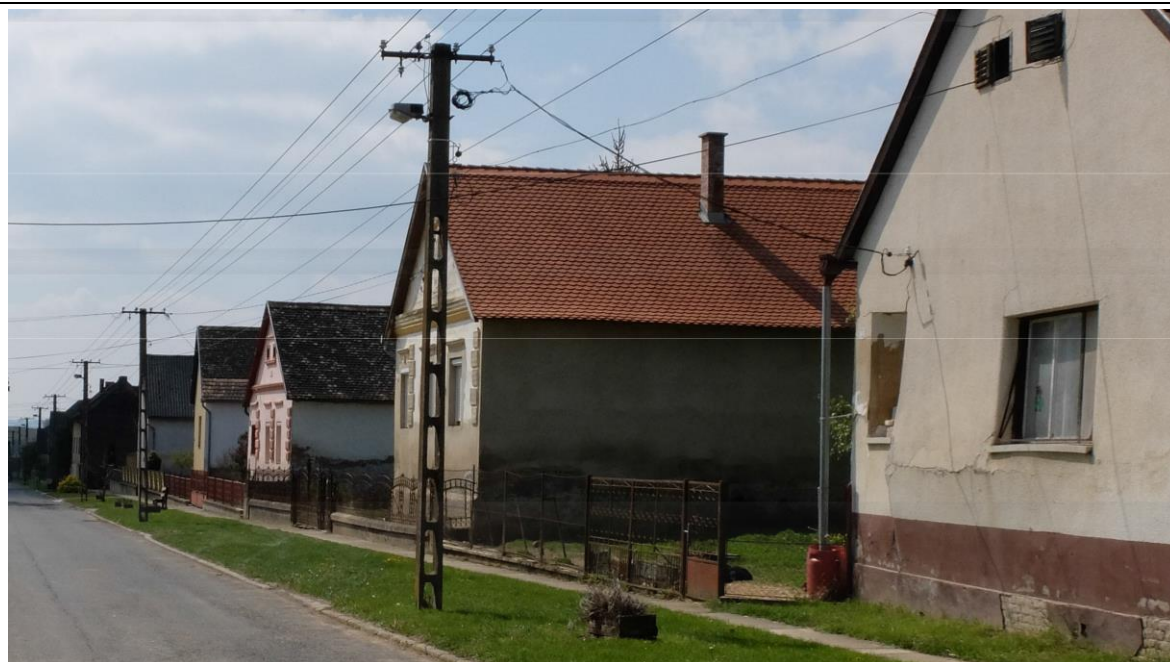
Az egykori népi építészet eredeti fésűs beépítésű, tömegében, homlokzatszélességében még eredeti parasztházak sora. Az épületek részletképzése – nyílásrendje, díszítettsége – ugyan megváltozott, de tömegük, hosszúházis elrendezésük, utcaképi ritmusuk továbbra is megőrzendő.

VÉDETT ÉPÍTÉSZETI ELEMEEK

Beépítési mód, épület tömeg illetve utcai homlokzatszélesség.

KORREKCIÓS JAVASLAT

Homlokzati felújítás, átalakítás során a - még megmaradt eredeti részletképzésű épületek mintájára – az utcai homlokzatok nyílaskiosztásának visszaállítása, a homlokzat egységes színezése javasolt.

23	CÍM	HRSZ.	VÉDETTSÉG	ÉPÜLET/ÉPÍTMÉNY FAJTA
	Temető	49/2	T	Sírkert
LEÍRÁS				
A település temetőjének – sírkertként kialakított része – az elmúlt századok kőfaragó mestereinek keze nyomát őrző sírkövek gyűjteménye.				
VÉDETT ÉPÍTÉSZETI ELEMEEK				
Fejfák				
KORREKCIÓS JAVASLAT				
 				